

Ametiühendusline kuutiri

Ilmub iga 1. ja 15. kuupäeval.

Soimetus: Lembitu t. nr. 4, krt. 4. Telef. 3-77.

Salitus: Suur Brokasmägi nr. 4. Telef. 3-61.

Adress: Postkast Nr. 367, Tallinn.

Tellimishind: 6 kuud 60 mkr., 12 kuud 120 mkr.

Aruulutuste hinnad: 1 lehekülj 3000 marka,
1/2 lehek. 1600 mkr., 1/4 lehek. 850 mkr.

Nr. 5

1. Mail. 1925.

Nr. 5

Rahvusvahelise Ametiühendusliku Liidu mai-ülestutse.

Rahvajatunnilise tööpäeva eest! Militarismi ja sõja vastu!

Seltimehed töölijed linnas ja maal! ühinege 1. mail wiimjenu kogu rahvusvahelise proletariaadi nõudmistega!

Siika weel peame mõitlema tagurluse wastu, kes rõõwis ilma sõjas töõlistelt termist ja elu ning niidõki neilt wõtab selle tähtsama ja tarwilikuma

töö ja rahu.

Ilmasõda puhkes ja peeti jõuka omanikkude klassi huwides; see klass mõitleb ka 8-tunnilise tööpäewa wastu ja tahtstab selle teostamist.

Raks lorda telkis wiimaste aastate kestes lootus, et lõpeb lurbmäng, mida kapitalism on arendanud päewast päewa: siis kui wastu wõeti Washingtoni kokkulepe 8-tunnilise tööpäewa rahvuswahelise kindlustamise kohta ja siis kui Mac Donald Genfi konverentsil ütles maailmale oma wabastawa sõna militarismi wastu.

Kapitalistlik tagurlus on aga osanud mõlema hiiidõna elluwimist tahtstada: tööaega piitakse ikka weel pikendada, sõjaettewalmistusi jatkatakse ikka weel.

On aeg, et töölijed lõpuks walitjusi sunniksid teostama 8-tunnilist tööpäewa ja sõjajõudude wõhendamist.

On aeg, et töölijed awaksid silmad ja nõuaksid oma majanduslikka ja poliitilist õigust.

On aeg, et töölijed wirgutsid ükskõikjusest ja hiiidaksid kodanlusele: **küllalt!**

Meie ei taha kauem olla wäike kapitalistliku kildõnna walitseja, kes mõtleb ainult oma eesõiguste ja oma kildõnna kasude peale!

Meie ei taha kauem olla saagiks kihile, kes oma heakäekäigu ja oma õnne huwides häwitab töõliste ja nende perekondade heakäekäigu ja õnne!

Tahame olla wabad kapitalistlikust ikkest, mis meid eriti rõhub senni, kunni tööpäew on pikk ja kasarmud täis sõjawäge!

Olgu sellepärast 1. mai hiiidõnadeks:

Rahvajatunniline tööpäew! Sõjajõudude wõhendamine! Wõitlus sõja ja militarismi wastu!

Rahvuswaheline Ametiühenduslik Liit:

A. A. Purcell (Briti), esimees; abiesimehed: Leon Jouhaug (Prantsusmaa), C. Mertens (Belgia), Th. Leipart (Saksamaa); sekretärid: J. Dudgeest, Joh. Sasjenbach ja John W. Brown.

Tööliste meealewalduse päewaks — 1. mail.

Wäite tõuseb jälle kõrgemale. Ta kiirte mõju aratab looduse talweunest... Rewade elustaw õh sunnib ka inimest rinda tõõswalt hingama: see annab nagu uut jõudu, elustab lootust.

Meie rewade pühä, tööliste rahvuswahelise meealewalduse päew, ergutab poliitilist tunneid ja tuletab meele proletariaadi ülimat kasu:

Kõigi maade töölijed, ühinegem!

Ühinegem iga maa töölijed omal maal! Ühinegem aga ka rahvuswaheliselt! Seit ühinemine kaswatab jõudu. Sotsialism on ainult ühendatud jõul teostataw.

Uga — kas maksab meil sotsialismi peale mõtelda, selle poole rühkida? Ehk on praegune ühistõnna kord paras ja ka proletariaadile hea küllalt?

Kõneldakse kõrgetest, pühadest asjadest. Aga meile näib, et „ajalikus elus“ kõik pühadus mammona ees roomab. Kapitalisti „taju“ on püha, mille vastu patustada kellegil lubatud pole. Sõda sellele, kes jeda teeb. Niik oma võimuga kaitseb rahakotti. See on aastasadajid wana tõde.

Kapitalist ei walmista midagi sellepärast, et asi tarwilik on, waid ta rehkendab sellega, mille müük kasu tootab. Kui kasujaamine kahtlane on, ei lasje kapitalist tööd teha.

Euroopa mail ja Ameerikas on miljonid tööliised aastate kestel töötä. Sajad miljonid inimesed wajawad kõiksugu tarbeaineid, aga neid walmistada praegune ühiskond ei wõimalda, sest et mammon ja selle huwid walitsewad. Wabanduseks üteldakse: ei ole raha, kapital ei hakka tööle... Aga kapitali ei puudunud sõja ajal suurtekkä ja lastemoona walmistades; ka praegu leidub selleks ifka kapitali, sest see andis ja annab kapitalile kasu.

Ameerikas seisawad miljonid puuwilla bolid, Austraalias määratud willawirnad, Lõuna-Ameerikas on liha tagawarad ülemäärä suured ja wiljaaidad nõnda täiskuhjatud, et mulgu wiljaga masinaid ja ahjusid kōeti. Määr-

atud warandused kopitawad, mädanewad, raisknewad — kapital tahab nõnda...

Nende kaupade müük ei anna kasu, sest et Euroopa rahwad kerjuswaeseks on tehtud, nemad ei suuda osta! Nõnda siis jääwad kaubad mädanema, kuna rahwad nälgiwad! Nõnda tahab kapital.

Tööline ehitab teistele lossid, ise aga elab ta urgasüükses.

Tööline walmistab kütteainet, aga ta ise ja ta perekond külmetak.

Tööline harib põldu, aga leiba temal ei ole.

Tööline walmistab kõige peenemad riided, aga ise peab ta poolhalasti läima.

Niiugune on praeguse „püha“ ühiskonnakorra iselaad. Ja tööliisklass on see, kes kõige rohkem kannatab. Temal on siis ka huwi, et kapitalistilise korra asemele sotsialistlik kord pääseks.

Selleks käed külge! Noored ja wanad, mehed ja naised, käed külge!

Õudkem walguft, kes teie pimeduses ja warjus elate!

Tööline, õpi nägema, arusaama ja tegutsema! M. M.

Wabadiku- ja eluasemekohtade korraldamine maal.

Talude ja külad ümbruses näeme laialipillatuid elumaju ja ütikesi. Nendes elawad wabadikud (popfid) ja maa käsitöölised. Lehma karjatab niiugune afunik-wabadik talu ehk külastonna ühifel karjamaal, heinamaad rendib ta lähedast mõisast wõi taludest ja pea alati oli see heinamaa sedawõrd kehwo, et perenieces oma wikati kulu kallimaks peab. Aga jookful, kui wahetusid peremehe, muutus ka wahetord. Nasta-aastalt hakkas omanik talu maa peal asuwalt wabadikult ja käsitööliselt ifka suuremat renti wõi töökohustust nõudma.

Suure hallowa on wiimases suhtes iseäranis Cesti wabariigi päiwil edasi jõutud, kui wabadik ei taipanud ennaft igal aastal uuendatud wäikemaapidajate rendilepingute pikendamise seaduse läbi peremehe ahnuse wastu kaitsta. Tihti kuuleme, et talupidajad wõtawad wabadikult-popfist wiimase pool wiljakandjaks tehtud mõne wafamaalise maatiki eest aastas 10 tuhat marka ja rohkem renti wõi nõuamad kuni sada tööpäewa. Tingimine ja wastuwaidlemine on asjata, wastafel korral foristagu tõkaja oma maja peremehe maalt wõi jätku ilma tajuta sinna paika. Sa kuhu on minna? Mõisad on afuniikudele wälja jagatud, linnades pole tööd, wäljamaale

rändamiseks puudub jõud. Pole muud kui orja poolnäljas edasi ja kannata!

Wabadikkude ja eluaseme-kohtade korraldamist ja seaduse kaitse alla wõtmist nõuamad sotsialistlikud parteid oma rühmade kaudu rahwaesituses juba Cesti riigi alguseft jaadik. Wiimaks ometi efitas põllutöoministeerium tänawu märtsikuul riigikogule „kogukonna-afutuste- ja erarendimaade korraldusseaduse“, mis jeda põlewat küsimust lahendada tahab.

Põllutöoministeeriumi eelnõu näeb ette rendi- ja wabadikukohtade korraldamist ja põliseks pidamiseks wõi omanduseks andmist ainult endistes piirides ja neis kohtades, mis afutatud enne 1917. a., kusjuures maa rent ja wäljaostu hind olgu riigimaade hinnast poole kallim. Ei ole selles seaduses fõnagi wabadikule nii tarwisminemast loomapidamise wõimaluse andmisest — temale kindlustatakse ainult senine eluhoone ümber olew põllumaa, kuna karja- ja heinamaad ta endiselt peab nuruma taluperemehelt.

Maakomisjon afus seaduse arutamisele märtsi lõpul. Seaduse 1. lugemisel, seadfid sotsialistid ülles järgmised põhimõttelised nõudmised: Wabadiku kohad saagu sedawõrd elujõulised, mis wõimaldaks hobuse ja paari leh-

ma pidamist (umbes 15 hektari), kuna käsitööliste ja eluaseme kohad lüua 1—5 hektarini, mis võimaldaksid lehma pidamise, nende kohtade korraldamiseks tarvitada maad, mis neil seni kasutada, olgu kindlates piirides ehk küllakonnaga ühes koos; kasutamata söödis seisvatest talumaadest, mille eraldamine maamajapidamist elujõuetuks ei tee, tuleb wabariku ja eluaseme kohtadele maad juure anda, peale selle tulewad samaks otstarbeks ära kasutada kogukonna-, riigitagawara-, wähekaulitud eriotstarbe-, ametnikkude- ja uudismaad. Maad hind wõi rent olgu riigimaade hinnaga ühesuurune.

Seaduse jõudsat arutamist takistawad kõiguguste abinõudega parempoolsed ja nende eesrinnas kogupõllumehed, kes seaduse wastu sõjakas-eitawal seisukohal. Ühtlasi eitab põllumeeste kogude rühm omalt poolt „kogukonna- ja asutuste rendimaade korraldusseaduse“.

Kogumeeste etteujutuse järele olla aga linnade rendimaadel hirmus rentnikkude kur-

namine aset leidnud, mille pärast nemad ka selle ära kaotamiseks oma seaduse eelnõu esitasid. Kui suur aga see „kurnamine“ tõesti on, sellest tõi näituse maakomisjoni Tallinna linnawalitsuse esitaja.

Arutusel olew seadus peab aga era (talu)-, kogukonna ja asutuste maid ühesuguse mõõdupuuga mõõtma ja korraldama, wäljaarwatud wast maad ja kohad, mis asuwad linnade ja suuremate alewite läheduses.

Mõisugusel kujul seadus lõpuliikult maksma pannaakse, ripub ära riigikogu enamusest. Kõige asjalikumad, otstarbe kohajemad ja õiglasemad sotsialistide ettepanekud wõiwad seal enamuse poolt jõhkralt ja hoolimata maha hääletatud saada, sest 25 pahema tiwa häält on ju kolm korda wähem, kui 75 häält keskelt ja äärmisel paremal tiwal. Kas kõik wabadikud ja maakäsitöölised selle peale ka walimiste ajal mõtleksid ja tulewikus mõtlema saawad? U. R.

Tuleb tõsiselt asuda wäikemaaharijate ja maatöölise liidu loomisele.

Läheneb filmapilt, millal seadusandlisel teel hakatakse korraldama poppide ja taluperemeeste wahelkordi. Wabariigi walitsuse poolt esitatud „kogukonna- asutuste- ja erarendimaade korraldusseadus“ on juba riigikogu maakomisjonis arutusel. Sotsialistid püüawad muidugi rutem seda seadust läbisuruda, et wõiks juba tulewaseks põllutöö aastaks wabariigi kohtade saatust otsustama hakata.

Kahtlemata on praegu raske öelda, kuidas lõpuliikult wäljakujuneb see seadus. On ettenäha parema tiwa poolt tugevat kallaletungi ja püüet seadust niisugusena ilmale saata, et kruntide otsustamisel jäme ots taluomanikkude kätte läheks. Kuid loodame, et sotsialistidel korda läheb seda seadust mitte halvemana riigikogust wälja lasta, kui ta walitsuse eelnõuna oli.

Erarendimaade korraldusseaduse wastu wõtmisega ei ole aga veel kaugelki kõik feerulised wahekorrad maaküsimuse alal lahendatud. See seadus on wäikemaaharimise korraldamise alal dieti esimiseks sammuks, millele peawad paratamata järgnema teised. Olgu nimetatud näiteks eluaseme küsimus nii maal kui ka linna, alewite ja alewikkude piirkonnas, siis käsitöö kohtade korraldamine, aiatöö kruntide saamise wõimaldamine, endiste mõisatöölise kohtade kindlustamine jne.

Kõikide nende küsimuste seadusandlise lahendamise puhul on väga tähtis, et asjaosalised ise organiseeritud oleks. Aga weel rohkem. Juba n. n. poppide seadus näeb ette segakomisjone, kus mõlemad pooled — maamannikud ja wabadikud oma usaldusmeeste kaudu kruntide saatuse otsustamisest osa wõtawad. Et maa kehwikud seaduse kaudu neile pealepandawaid ülesandeid hästi teostada suudaks ja et asjade otsustamine mitte juhuslikult ei sünniks, waid igalpool läbimõeldult, järelekaalutult ja kindla ning ühtlase kawa järele, selleks ongi tarwis kõikide nende kihtide tihedat liitumist. Aga seda on tarwis ka üldpoliitilises mõttes. Meie töörahwa, wafsema kibi õnnetus selles seisabki, et ta ei oska weel küllalt tõsiselt hinnata organiseerimise tähtsust, ei oska ihhijelt oma eluliste huwide eest wälja astuda. Demokraatliku korra juures peab aga iga kodanik otsima oma huwidelle lähemalseisjatega ühendust, wastafel juhtumisel jääb ta alla.

Kuna nüüd tähendatud seaduste arutamiseega õige ligidalt puudutatakse kõige laiemate kehwikute hullkade huwisid, siis hakkawad ehk peale üffikute ärkjamate isikute ka need hulgald liikuma. Ja seda tuleb ära kasutada, et inimestest kaswatada arusaamist ja huwi organiseerimistöö wastu ja rajada kindlad ning tugewad organisatsioonid.

Misjughuses sihis peaks organiseerimine minema? See on tähtis küsimus ja selle otjustamistest oleneb kas muutuvad ellukutjutud organisatsioonid elujõulisteks või mitte.

Meie arvates, ei tohiks maa kehvikute organiseerimine mitte liig eriharufid mööda minna. Sest oleks ju mõeldav peale asunikute organisatsiooni veel vabadikkude, käsi- ja põllutöölise, rentnikkude jne. organisats. Kuid sarnased ühifused oleksid liig väikese- ja jõuetud. Üksikult ei suudaks nad õieti midagi oma rühmituse huvides ära teha. Sellepärast peab niijuguse erinemise vastu kõige kindlamini välja astuma, seda enam, et kõikide nende rühmituste huvid ei käi mitte üksteisele vastu, vaid palju rohkem võib leida neil ühiseid huvide kokkupuutumise punkte. Mis oleks siis loomulikum, kui et kõik vabadikud, popsnikud, rentnikud, põllutöölised, käsitöölised ja kõik teised maa kehvikud looksid ühise organisatsiooni, näiteks „Wäikemaa harijate ja maatöölise liidu“ nime all. See liit töötaks üle riigi, kusjuures ideaal oleks,

et igas wallas leiduks liidu osakond. Niiviisi organiseeritud maa kehvikem liht moodustaks tugeva jõu, millega meie kodanlased peawad juba arvestama.

Et huvi organiseerimise vastu praegu olemas, näitab Wiljandimaa popsnikkude ja vabadikkude päew, kuhu kokku oli jõitnud mitusada inimest. Niijuguseid väikemaa harijate ja maatöölise päewi tuleks korraldada igalpool, sest need aitawad õhutada organiseerimise tähtsust hullkades. Ja nagu meie kuuleme, ongi kawatsetud juba tänawu kewadel neid nõupidamisi ka teistes maafondades arapidada.

Kõik arusaajamad ja aktiivsemad väikemaa harijad, käsitöölised ja maatöölised aidaku igate wiisi nende nõupidamiste kordamiseks kaasa ja asugu siis kui organisatsiooni kuu lõpulikult otjustatud, hoogsalt kohalikkude osakondade loomisele. Ainult siis suudame wäärilisel oma huvidid kaitsta, kui meil on välja panna tuhanded hästi organiseeritud töörahwa jõud — seda peetagu meeles.

Riigi- ja omawalitsufeteenijate Tallinna osakonna aasta peakoosolek.

24. aprillil s.a. pidas riigi- ja omawalitsufeteenijate Tallinna osakond kõrse saalis oma peakoosolekut. Nagu harilik, ei möödnud ka käesolew koosolek asjaliku töö tähe all, waid kujunes välja üksteise tõrnamiseks ja kritiseerimiseks.

Tallinna osakonnas on tekkinud kaks üks-teisele waenuliku woolu, kes üksteisega kuidagi kokku leppida ei saa, olgugi, et suuri põhimõttelisi lahkiminekuid ei ole.

Kui nii asi edasi läheb, siis igatahes riigiteenijate ühingu wärsti ei ole 100 liigetki. Ei ole ka mõtet olla ühingu liige, kui ühingu tegewad liikmed kutsuwuide kaitsemise asemel omawahel riidlewad. Ühingu võib sedawiisi kaotada täiesti oma mõju seel, kus temal see wäga tarwilik oleks.

Peame ühingu tõsijalt selles suhtes hoitama ja soowitama, kui wähegi võimalik, üks-teisele wastutöötamisest hoiduma. Sarnasel ühingu on ainult siis mõte, kui tema seljataga seisab võimalikult suur üksmeeleline kogu, siis võib ühingu muutuda wägewaks teguriks ametnikkude elus.

Kui me nüüd kõrwale jätame meeleolu, mis walitsemas ühingu ja katusme objektiivsemalt waadata, mis ühingu on läinud aasta jooksul suutnud ära teha, siis ei saa jallata, et ühingu

teatud teened olemas on. Wõime konstataerida, et küllide kadumise puhul mõtetud juunus edenedes, ühingu wärsti mõjuwaks teguriks võib muutuda. Ühingu läinud aasta tegewusest andis aru esimees A. Lepp.

Suurimatest sündmustest möödnud tegewusaastal Tallinna osakonna elus võiks märkida Latwija riigiteenijate külastäiku Gestiise ning Riia konwarentsi, mis selle külastäigu otsekoheseks tagajärjeks. Kuigi Latwija riigiteenijate külastäik õige tugevalt osakonda majanduslikult riimas, waatamata riigi- ja omawal. lahke toetuse peale, tunnistati omal ajal kõikide organisatsioonide — ka walitsuse — poolt, et Läti küllaliste südamlik wastuwõtmine Tallinnas föbraliku suhete kõwendamiseks lähe noore naaberriigi wahel hädatarwilik.

Riia rahmuswaheline riigiteenijate konwarents oli Läti küllaläigu saawutus, sest just küllaläigu ajal leppis osakonna juhatus lätlästega kokku, et üldiste küsimuste selgitamiseks (riigiteenijate õigusline seisuford, töötasu ja aeg jne.), ja ka üksteisega tutwunemiseks, tuleks võimalikult pea Balti riikide riigiteenijate nõupidamine kokku kutsuda.

13.—15. weebr. s. a. peetigi ära Riias 1. Balti riikide (Läti, Leedu, Gesti, Soome) riigiteenijate konwarents, kus läbi arutati põhi-

2. üleriikline raudteelaste kongress

(peetud 25.—27. märtsil j. a.)

Osa võtavad 9 organisatsiooni, nendel kokku 1558 liiget, neist Elektrotehnika alal teenijate kutseühingul 45 liiget, Teemeistrite ja hoonete üleseaatajate kutseühingul 53 l., Kongiteenijate kutseühingul 169 l., Saama-teenijate kutseühingul 300 l., Liikumiseosakonna jaamaametnikkude kutseühingul 295 l., Raudteew. nende osak. ja jaosk. ametnik. kutseühingul 246 l. Riisaroopalise tee- ja ehituseosak. kuuteen. kutseühingul 75 l., Kontori-ametnikkude ühingul 188 l., Wedurijuhtide ühingul 187 l. Kongressil saadikuid 63.

1. Režiühingu liikmemaksuks 1925. a. määratakse 50 m. — iga ühingu liikme pealt aastas.

2. Selarve järgmine: Siseseastumismaks 750 m. — Liikmemaks 77.900.— Saldo 1924. 13.320. Väljaminek: Palgaks 60.000.— Kantseleit. 10.000.— kongresside, konverentide kuludeks 8.000.— muud 13.970. Tasakaal 91.970 m.

3. „Side“ selarve 1925. a. peale. Sisjetulekud: kuulutustest 372.000 m., sõiduplaanide müük 10.000.— „Side“ müügist 108.000.— kofku 490.000.— Väljaminek: trükitulud 231.000.— toimetused ja kaastööd 60.000.— post, kantseleit, ärimaks 22.000.— töötajad talituses 29.000.— kuulut. korjajal 148.000.— kofku 490.000.— Njakirja „Side“ väljaandmist jätkata vähemalt üks kord kuus. Njakirja sihi, siisu ja muu määratakse valitakse toimikond organisatsioonide ehitajailt.

4. Palgaküsimuse kohta võeti vastu resolutsioon, mis peajoonetes kordab riigiteenijate märgufirjas ettetoodud andmeid (vaata kuukiri nr. 3, 1925. a.)

5. 70-miljonilise lihtasu asjus võetakse vastu otsus, et see summa jagatakse väiksemalpalgalistele kuni 6 p. astmeni, viimane ühes arvatud.

6. Raudteelaste tööaja küsimust arutades leiab kongress tarviliseks kindlasti toetada normaalset tööaegade määra ja nimelt — naimlikel tööalal 6-tunnilist ning tehnilisel töös 8-tunnilist.

Wedurimeeskondadel 240 tunnilise töökuu ajemel 204, kusjuures tasu töö eest, mis üle selle aja, oleks kahetordne.

Valga jaama roopaseadajatele kolmewahetusline teenistus siia seada.

7. Korteriküsimuse asjus: 1) Korterite jaotamine: Ettepanek raudteevalitusele, et

kõigist korterite jaotamise kom. võimalikke raudteelaste kutseühingu osavõtt. 2) Prii-korteri võimaldamine. Kui raudteevalituse võimaliku ei leia olema kõigile raudteeteenijatele priikorterit, ühes kütte ja valgustusega anda, tuleb neile, kes korterit ei saa, maksta korteriraha 25% palgast.

8. Kongress seab üles järgmised põhimõtted: 1) Soovitaw oleks, et kõik raudteelased astuks raudteeteenijate vastastiku abiandmise ja sotsiaal-tervishoiu hooldekande seltsi liikmeks, ja et raudteelaste kodu oleks nimetatud seltsi juhtida ja lastekodu ajutamine selle lahendamada.

9. Kongress tunnustab tarviliseks dissiplinaarkohtute ajutamise teenijate ja administratsiooni vahel teenistusse puutuwate küsimuste lahendamiseks.

10. Kongress esineb soovimawaldusega: 1) et riigiteenistusseadus § 1 järele jaotus ametnikkudest ja wabapalgalistest ära jäetaks ja et jellega nimetatud seaduses ettenähtud soodustused kõigi koosseisjades näidatud riigiteenijate kohta laiendataks. 2) et wälja jäetaks riigiteenistuse seaduse § 33.

Kongress esineb soovimawaldusega, et pension, wäljateenitud aja eest, saaks raudteelastele arwatud alates 55 aastast.

11. Silmaspidades wälismaade raudteelastega ja nende organisatsioonidega läbikäimise wajadust ning selle suurt tähtsust, otsustab Eesti raudteelaste kongress: 1) edendada igakülgselt läbikäimist wälismaade raudteelastega ja nende organisatsioonidega. 2) toetada läbikäimise juures wäga tarwilise rahwuswahelise keele „Esperanto“ lewitamist ja 3) paluda raudteevalitsust, et „Esperanto“ õpetawade hulka saaks wõetud.

2) Silmaspidades raudteelaste rahwusw. organiseerimise suurt tähtsust, otsustab Eesti Raudteelaste kongress: a) Ustuda Rahwuswahelise Transport-töölise Föderatsiooni liikmeks. b) Terwitada raudteelaskonda Rahwuswahelise Transporttöölise Föderatsiooni kaudu. 3) Saata võimaluse korral esitaja üleilmilise raudtee kongressile, mis peetakse 30. juunil — 2. juulini j. a.

3) 1) Töötada kontaktis Riigi- ja Omawahtluse teenijate Replikiduga, kuid ühteliitumise küsimus jätta tulewikuks. 2) Liitumine Põhjamaa raudteelaste liiduga tunnustada tarwilikuks.

Mõnda Belgia tööliste saavutustest.

M. Martna.

II. Brüsselist Charleroi'sse ja Centre'sse.

Brüsseli parteiseltsimehed olid koosoletud nõnda korraldanud, et nõukogu koosolekuteft osavõtjad ühtlasi ka partei asutusi näha võisid. Nõnda näiteks — peeti 3. jaan. pärastlõunane koosolek *Provoynance Sociali* ja 4. jaan. p. l. koosolek *Tööliste ülikooli* ruumides. 7. jaan. sõideti *Charleroi* linna ning ümbruskonda — sealsete töölispartei asutustega ja ettevõtetega tutvuma. Sellest huvitavast sõidust tahame mõnda märkida.

Brüsseli ja Charleroi vahel on 50 km. ja viib ajalooliselt *Waterloo* lahinguväljaja mööda, kus *Napoleoni* võim lõpulikult murtud, hävitatud sai. Lahingu mälestuseks on püramiidi taoline hiigla kalm ehitatud, mille ladmal — Inglise lövi troonib. See peab ütlema, et Inglise kindral — *Wellington* — Napoleoni ära on võitnud... Ja selle tasuks maksab Belgia riik iga aasta *Wellingtoni* järeltulijatele 200.000 guldnat. Sellest kõneledes tähendati: „võitjad kindralit oskavad enestele oma teenuseid ikka hästi tasuda lasta“. — *Waterloo* (=weelomp) mälestusmärk mõjub igatahes rängalt, rufuvalt-tõsiselt. — See on nõnda hea ja kõva, et belglane meie teid nähes tahtmata küsiks, kuidas niisugused teed praegusel ajal ülepea veel võimalikud on! Aga kui ta teada saab, et meil rahva elamistihedus umbes 100 korda vähem ja maa veel rohkem korda rohkem on, kui Belgias, siis oleks temalgi selge, miks meie teed pealsetest nõnda palju halvemad on ja veel kaua — meie õnnetuseks — niisugusteks jääma peavad.

Kus rahvas nõnda tihedalt koos elab, nagu Belgias — ühe ruutkilomeetri peal 246 inimest, Gestis ainult 24,6, j. o. sada korda vähem! — on arusaadav, et see ka pealiskaudu waadates silma paistma peab. Nõnda on kogu maantee peaaegu uulits, mis linnade ja alewite vahelt näib läbi käivat ja kus elektri-uulitsa raudtee edasi-tagasi liigub. Minult kohati on ka lagedad põllumaad näha. — Sellekohase küsimise peale sain vastuseks, et sõja jäljed peaaegu täitsa kadunud on, mina neid küll enam ei näinud. Ja Brüsseli kohta üteldi koguni, et see linn sõjast peaaegu puutumata jäänud...

Charlerois tutvustati meid kõigepealt n. n. töö- ja tööstuse paleega. See on suur, wikefordne maja, suur tööliskaubatarvitajate kaubamaja, kuhu ka mitmesugused töökodad on asetatud. — Selle vastu,

uulitsa teisel nurgal seisab valmis saamas le palais du Peuple, j. o. rahva palee. Maja on kuuefordne, kuppeltorniga, nagu tööstuspalee teisel nurgal. Meid juhiti kõige pealt maja lagedale katusele, kust meie suurepäraline ülewaade üle 450.000 elanikuga linna ja üle selle ümbruse awanes — pilt suurepäralisest tööstuse keskkohest... Maja on niisamajuguseks otstarbeks määratud, nagu Brüsseli rahvamaja. Ehituskulud armati üle 4 miljoni frangi peale.

Charleroi tööliised võtsid internatsionaali külalisi ja oma partei sõpru Brüsselist uues juhatusse koosolekuteks määratud jaalis vastu Prantseju wahuwiinaga ja Charleroi tööliste oma pagarikoja küpistega. Professor *Vanderbelde* soovis neile uue maja valmisaamiseks õnne, millele teised külalised kaasa hüüdsid. Jah, Charleroi tööliised on juba paleede omanikud, nende jalad seisawad tugewalt vastu maad, nad võiwad enestele pidulikkudel puhkudel ka Prantseju wahuweini lubada...

Meil oli walida, kas nüüd haigemaja, või „Tööülikooli“ waadata, sest mõlemiks ei jatkunud kahjuks aeg. Me walisime wiimase. Kuid sellest hiljem.

Charlerois sõitisime *Jemappe* suurt leiwanabrikut waatama, kus iga päew 6000 kg. leiba küpsetatakse. Wabrik on ümberehitusel. Kui uued ahjud käima saawad, tõuseb igapäine leima küpsetamine 17.000 kilogrammi, j. o. 42,500 naela peale. 120 hobust ja mitu autot on leitwa wäljamadamise jne. teenistuses. — Pärastlõunat waatasime *Roeluy'i* — rööli mineraalwee hallikat. Maa all, kaewanduses leiti hallika soon, mis wee 15 meetrit kõrgele pressis. Tööliste kaubarwitajate ühjus omandas tüki maad, juhtis hallikawee sinna, ehitas wäikese mineraalwee ja limonadi wabriku, kus 30 töölist uemate pudelipeemise ja täitmise masinate abil tööd teewad. See asutus on alles 1921. a. jaanil käimas, aga 1924. a. ulatas müük juba üle 1½ miljoni pudeli. Weji on haruldaselt puhta maitsega n. n. „laua weji“, sõehapnikku ja marjasiirupisi juure lisades tehtakse sellest väga maitsemaitse karastusjooksid. — Lõpuks, õhtul waatasime „Centre“ töölisühijuse kaubamaja ladusid ja ruume. Reletris weini ja likööri tagawarasid waadates tuli *Roeluy'i* hallikas meele ja küsimine tekkis mõttesse, kas ja millal võiks weji wiina üle wõidule pääseda?

Peale lühikese koosviibimise tarwitajate ühijuse juhatusse koosoleku ruumis läks seltsfond töölisematja, kuhu õhtuks rahwakoosolek

fokku oli kutsutud ja kus Sotsj. töölise internatsionaali mehed kõnelema pidi. Enne koosolekut korraldati „manifestatsioon“, s. o. organisatsioonide lipud toodi välja ning korraldati rongikäik muusikaga läbi linna. Põlgi eel muusika, lipud, siis internatsionaali külalised ja rahvahulgad. Tagasi töölise majja jõudes oli rahvast nõnda palju, et ruumikas saal kõiki mahutada ei juutnud. Siiski: manifestatsioon võeti selles ette, et rahvas tõesti fokku tuleks. Kõneldi lühidalt, sütitavalt, kuulajate käteplagin oli kõnede alaline saatja. Kui Vandervelde ühe wana, hambuta tööliste kätipidi üles näitelawa pörandale tõmbas ja teda kaisutades ütles: „Mitte mina ega teised minu jügesed ei ole tööliskümise kandjad, waid Teie kõik ning eriti need wanad seltsimehed, nagu meie sõber Iin, kes oma eluea tööliskümisele on elanud ja kellel nüüd õnn on, kõigi meie teistega üheskoos rõõmuga tagasi waadata ja tunnistada: meie töö on wilsja kannud“ — siis ei tahtnud heameele awaldused lõppeda... Silja õõjel jõudsiine tagasi Brüsseli.

III. Tööliste ühistegewus.

Et lugeja tegewuse laiusest ettekujutust saada võiks, olgu mõned arwud siia paigutatud. Nendest näeme, et liikumine eriti peale sõda hoogjalt on edenenud.

Charleroi ja ümbruskonna töölise-tarmitajate liit asutati 1918. a. Liitu astusid 27 magasini (kauplust), 1 pagariäri ja 3 rahwamaja. Aastane äri läbikäik oli 6,9 miljoni fr. Kaupluste arw ja läbikäigu summad kasvapid järgmiselt:

1921. a. 37 kaupl. läbikäik 9.061.919 fr., 1922. a. 44 kaupl. läbikäik 11.039.962 fr., 1923. a. 51 kaupl. läbikäik 11.369.546 franki, 1924. a. 56 kaupl. läbikäik 15.705.210 franki.

Magasiniide juures on järgmised asutused: üks kohwi kõrwetamise köök, üks kiviõie ladu, üks wõi ait, üks seemne puhastamise ja sorteerimise koda, külmetusmaja, auto parandamise töökoda ja 1 mineraalwee wabrik moodja iseseadega. — Pagaritöönduse wiimase aasta läbimüük oli 630.000 fr. — Ettewõtete üldine läbikäik oli w. a. 18 miljoni franki. 20.000 perekonda ostawad oma toiduained ja tarbeained töölise ühistetewõtetest. Nende teenistuses on 313 töölist ja ametnikku. Kaubaostjate tagasihakk summa on aastast umbes pool miljoni franki. Mitmejügesteks üldkasulikkudeks otstarbeteks makstakse puhtast kasust umb. 100.000 fr. aastast. — Liidu hoiukassades on töölise tagawara raha umbes 14 miljoni fr. Aastane puhaskasu oli 1923. a. — 2 miljoni franki, 1924. a. — 3 miljoni franki.

Rahwamajade arw tõusis 1924. a. 18 peale — iga maja wäärtus keskmiselt 1.300.000 fr. peale hinnatud. Uues, Charleroi rahwapaalees on peale magasiniide, kohwiku, restoraani, pidu ja teatrisaali hulk wähemaid koosolekute saalisiid, raamatukogu ruumid ja üle 50 büroo-ruumi töölise ühijüstele ja -liidudele.

Centre, Borinag'i Soignies, d'Ecausinnes ja Brabant Walloni töölise tarmitajateühijüste liidu tegewus ulatab 1913. aastani tagasi. Esimesel tegewusaastal oli läbikäik 776.100 fr. 1919.—20.: 4½ miljoni; 1920.—21.: 7,8 milj.; 1921.—22.: 13,2 milj. ja 1922.—23.: 27,6 milj. franki. Sellel liidul oli 1922.—23. aruande aastal 152 wäikemüügi kauplust, 29 rahwamaja, 3 suurt kaubalaagrit hulga citade ja teiste ruumidega, 2 restoraani (brasseries — õllejüogikohad), 2 pudelilaagrit pejemismasinatega, 3 suurt pagaritööndust, 2 suhkrupagaritööndust, 1 leiwawabrik, 1 liifõriwabrik, 1 mineraalwee hallikas ja wabrik, 1 riideõmbelustöököda, 1 suur puukinga wabrik (töökodad), 1 seebiwabrik, 21 kolmetonnilist automobili. Aruande aasta jooksul panid töölised oma hoiukassadesse üle 8 miljoni fr. tagawaraks, kuna sellestama ajajooksul 4,4 milj. fr. hoiukassadest tagasi võeti.

Nõnda on logu maa töölise kooperatiividega nagu üle küllmatud. Töölise usaldusmehed, nende tuntud asjatundjad seltsimehed on siin asjaajajateks. Ettewõtted töötawad kasuga, sest asjatundjad mehed ja aujad mehed juhivad neid. Raha eraettewõtetest paljud suurte protsentide pärast, mis neil kapitaali eest maksta on, pankrotti jääwad, seisawad kooperatiiv ettewõtted kindlalt ja neil on töölise usaldus. Sest Belgia töölised on arenenud küllalt ning ostawad seda kasu hinnata, mis nende eneste ühistegelised ettewõtted ja asutused töölisklassile toowad.

Riigiteenijate palgakõrgenduse küsimus walitjuse koosolekul. 1925. a. riigi eelarwes ettenähtud 70 milj., otustatud palkade kõrgendamiseks, algades juulil. ära tarvitada.

E. raudteel. tarwit. üh. esitajate logu koosolek 19. apr. Kinnitati 1924. a. aruanne ja wõeti eelarwe 1925. a. peale wastu. Puhaskasu, mis nõuetawatest maksudest üle jäi, jagati põhikapitali, tagawarakapitali ja abiandmiskapitalideks. Kinniswara soetamiseks lubati juhatajale laenu teha. Waliti juhatajuse, nõukogu ja rewisjonikom. liikmed.